

OP GROTE SCHAAL RACISTISCH GEWELD TEGEN WITTE MENSEN!

Meningen, informatie en desinformatie over racisme

Aanleiding

Op 15 september wijdt Ongehoord Nieuws een **item** aan racisme. In het item worden zwarte mensen denigrerend aangeduid. Ook worden filmpjes getoond van zwarte mensen die witte mensen aanvallen. Dit noemen ze de 'minder belichte zijde van racisme'. Het zou het bewijs zijn dat er racistisch geweld is van zwarte mensen gericht op witte mensen. Dat gebeurt volgens de presentator op 'grote schaal'. Het programma Pointer deed **onderzoek** naar de filmpjes en komt een dag later tot de conclusie dat er geen bewijs voor racistische motieven is bij de filmpjes.

Waar speelt de casus zich af?

Deze uitzending was er een van een publieke omroep. Daarna is er op allerlei sociale media kanalen en door traditionele media op gereageerd.

Doel van de casus

De casus kan studenten helpen onderscheid te maken tussen meningen, informatie en desinformatie en helpen herkennen wanneer er sprake is van whataboutisme (een vorm van drogredenatie). De casus kan studenten ook inzicht geven in hoe desinformatie racisme kan aanwakkeren. Verderop in deze lesbrieff staan per onderwerp een korte uitleg en enkele bruikbare bronnen.

Hoe leer je jouw leerlingen en studenten om goed in gesprek te gaan over verkeerde informatie? En hoe ga je daarbij zélf het gesprek met je studenten aan?

Door de gesprekshandleiding (zie blz. 5) te volgen kun je met je studenten een constructief gesprek voeren over een onderwerp als racisme. In onze toolkits op goedingsprek.nl vind je ook lesmaterialen over andere onderwerpen, zoals de oorlog in Oekraïne en desinformatie in de zorg en in het onderwijs. Onderaan deze lesbrief vind je links naar nuttige bronnen en lesmaterialen. Netwerk Mediawijsheid stelt ook gratis gastlessen beschikbaar over o.a. deze casus (zie goedingsprek.nl voor meer informatie).

Situatie

Het item van Ongehoord Nederland begint met een bespreking van racisme binnen de politieke partij BIJ1. Een groot deel van het bestuur van de afdeling Amsterdam is opgestapt omdat Carla Kabamba, [een raadslid, gepasseerd is voor het fractievoorzitterschap](#). Zij menen dat dit mede gebeurd is omdat Kabamba een zwarte vrouw is en spreken van 'misogynoir gedrag': haat, minachting en discriminatie van zwarte vrouwen. Daarna bespreekt het panel of racisme alleen van witte mensen komt, of tussen iedereen kan plaatsvinden. Dan worden de filmpjes getoond van zwarte mensen die witte mensen slaan en schoppen en komt een van de presentatoren tot de conclusie dat dit de andere kant is van racisme en dat dit op grote schaal voorkomt.

Het programma Pointer heeft onderzoek gedaan naar de filmpjes die in de uitzending worden getoond en komt tot de conclusie dat in geen van deze filmpjes een racistisch motief bewezen kan worden. Ook andere omroepen, groepen en organisaties hebben gereageerd op de uitzending van Ongehoord Nieuws. Velen van hen roepen op om de omroep geen zendtijd meer te geven.

Bronnen

- [NPO Start](#): Uitzending Ongehoord Nieuws
- [Pointer](#): Geen bewijs voor racisme bij racistische incidenten die Ongehoord Nieuws liet zien
- [Metro Nieuws](#): Ongehoord Nederland: 'Omroepen sluiten geluid van miljoenen Nederlanders uit'
- Amsterdams [bestuur Bij1](#) stapt op en spreekt van fraude binnen de partij

Mening, informatie of desinformatie

In het item worden meningen, feiten en verkeerde informatie gemengd om de conclusie te rechtvaardigen. Na het bekijken van het item kunnen studenten op zoek gaan naar deze drie typen uitingen.

Analyseer bijvoorbeeld:

- Er is een andere zijde van racisme
- Er is (racistisch) geweld van zwarte mensen tegen witte mensen
- Dit type racistisch geweld komt op grote schaal voor

Verandert de analyse van studenten na het lezen van de reactie van Pointer? Is er sprake van desinformatie? Zo ja, welke?

Bronnen

In het dossier '[Nepnieuws](#)' van Netwerk Mediawijsheid vind je bronnen en lesmateriaal over nepnieuws en desinformatie. Onderaan deze lesbrief staat lesmateriaal van MBO Mediawijs, Wikiwijs en anderen.

Whataboutisme

Een whataboutisme is een poging om met een drogreden de aandacht af te leiden van een probleem of stelling, door hier een ander probleem tegenover te zetten: "Maar wat te denken van...?" Een bekend voorbeeld is de reactie van Trump op een verwijt dat zijn beleid racistisch is. Hij antwoordt: "Ik heb gehoord dat Clinton ook racistisch is".

Door in het item van Ongehoord Nederland te stellen dat er op grote schaal racistisch geweld is tegen witte mensen, kan het onderwerp racisme anders worden geladen of worden geneutraliseerd. Racisme tegen zwarte mensen kan zo zelfs als een kleiner probleem worden voorgesteld dan racisme tegen witte mensen.

Bespreek met studenten welke argumenten in deze aflevering worden gebruikt. Worden er drogredenen gebruikt? En zo ja, is er sprake van een whataboutisme?

Bronnen

- [Horus Debattraining](#): Maar wat te denken van...? Het whataboutisme in het debat.
- [HP De Tijd](#): Modern drogredeneren voor dombo's

Racisme

Kan desinformatie gebruikt worden om racisme en polarisatie aan te wakkeren? Kunnen studenten hier een (ander) voorbeeld van vinden?

Bronnen

- [NPO Kennis](#): wat is racisme?
- [WatWat](#): Is discriminatie en racisme hetzelfde?
- [OneWorld](#): Wat is misogynoir en hoe herken je het?
- [Joop](#): Waarom witte mensen het 'N-woord' niet mogen gebruiken?

Gevolgen voor de omroep

Valt dit item onder vrijheid van meningsuiting, of worden aan een publieke omroep eisen gesteld die deze vrijheid inperken? Wat zouden de gevolgen moeten zijn voor Ongehoord Nederland voor het uitzenden van dit item? Niets, een boete, verlies van zendtijd, of iets anders?

Bronnen

- [NPO](#): Het Nederlandse publieke omroepbestel
- [WNL](#): Kamer: sneller ingrijpen tegen desinformatie bij publieke omroep zoals 'racistische drek' Ongehoord Nederland

Hoe beïnvloedt desinformatie rond racisme de latere beroepspraktijk van studenten?

Als **mediamaker of journalist** moet je omgaan met verschillende informatiestromen. Als je een item maakt over racisme moet je checken of de berichtgeving waar is. Daarnaast moet een mediaredactie zich afvragen welke meningen wel of geen plek krijgen in berichtgeving.

Als **(toekomstige) leraar** kan je te maken krijgen met spanningen in de klas. Die kunnen door een item als dit verder vergroot worden. Leerlingen hebben vragen, meningen of emoties door racisme. En ze kunnen racistisch bejegend worden, door elkaar of in de samenleving. Het gesprek daarover verdient een plek in de klas.

Als **zorgprofessional** kun je eveneens te maken krijgen met cliënten en patiënten met vragen, meningen en emoties door racisme. Ook kunnen er spanningen zijn tussen cliënten, patiënten en professionals. Desinformatie kan deze spanningen vergroten. Hoe ga je het gesprek aan met iemand die door desinformatie op het verkeerde been is gezet?

Gratis gastles

Netwerk Mediawijsheid biedt het mbo, lerarenopleidingen en pabo's gratis gastlessen aan over de invloed van desinformatie in de beroepspraktijk. Specifiek voor mbo zorgopleidingen, maar ook over andere onderwerpen voor andere opleidingen. Je kunt een gastles aanvragen via www.goedingesprek.nl.

Relevant lesmateriaal

Mbo Mediawijs

[Iedereen is opiniemaker](#)
[Vrijheid van meningsuiting](#)
[Vooroordelen en rolpatronen](#)
[Diversiteit in de media](#)

Wikiwijs

[Al het lesmateriaal over desinformatie](#)

[PO lesmateriaal](#)

[VO lesmateriaal](#)

[MBO lesmateriaal](#)

[Professionaliseringsmateriaal](#)

[Diversion: Under Pressure](#)

Fawaka WereldBurgerschap: Leergang Inclusief

[Onderwijs, expliciete scholing](#) rondom racisme en andere vormen van structurele uitsluiting.

[Anne Frank stichting](#): lesmateriaal en workshops, o.a. over vooroordelen.

[SchoolTV](#): Online haatzaaien, medialogica in de klas

[Codename Future](#): Echt nep

[UNESCO](#): Journalistiek, 'nepnieuws' & desinformatie: handboek voor journalistiek onderwijs

Handreiking omgaan met desinformatie in de beroepspraktijk

Zie voor specifieke tips over omgang met desinformatie in de beroepspraktijk ook de [Handreiking omgaan met desinformatie](#) die is samengesteld door de Rijksoverheid. Deze handreiking geeft handvatten om desinformatie te herkennen en om hierover in gesprek te gaan. Er staan bijvoorbeeld negen adviezen in voor het voeren van een goed gesprek. De handreiking bundelt wetenschappelijke inzichten en is gebaseerd op ervaringen met desinformatie over coronavaccins. De lessen en tips zijn echter ook op andere onderwerpen toe te passen. De handreiking wordt bovendien bijgewerkt met nieuwe inzichten.

Hoe ga je zélf goed met je studenten in gesprek over verkeerde informatie?¹

Door onderstaande stappen aan te houden haal je de angel uit pijnlijke situaties. Op een efficiënte manier worden de opvattingen van studenten getoetst aan andere perspectieven en wordt er een constructief gesprek op gang gebracht.

Fase 1

Word gesprekspartner

Ontken het wereldbeeld van je studenten niet

- **Herhaal** in je eigen woorden wat er is gezegd.
- **Vraag** of je dat goed begrepen hebt
- **Reageer**: - Als het gesprek wel verder vervolg kan krijgen, vraag om toelichting: "Kun je dit uitleggen?"
- Vraag om informatiebronnen: "Waar heb je dit gehoord, gezien of gelezen?"

Houd het gesprek open

→ **Tip:** Betrek de hele klas bij het gesprek door een persoonlijk voorzetje te geven.

Bevraag studenten actief

Je kunt denken aan vragen als: "Hoe denk je hierover?", "Leg uit?", "Denken andere studenten hier anders over?", "Ben je hier zelf wel eens mee in aanraking gekomen?"

Probeer een antwoord te krijgen op de vraag: Waarom raakt deze kwestie je studenten (niet)?

Besef vanuit een pedagogisch standpunt dat studenten zich in een ontwikkelfase bevinden.

Naar fase 2 & 3 >

< Terug naar eerste pagina

¹Onderstaande aanbevelingen komen uit de methode "Dialoog als Burgerschapsinstrument" van [Diversio](#). Bekijk [hier](#) de volledige methodiek en [hier](#) informatie over de bijbehorende docententraining. Voor meer informatie over hoe je als docent om kunt gaan met desinformatie en polarisatie in het klaslokaal verwijzen we je graag naar de training [Dialoog in tijden van desinformatie](#) van Diversio & [Beeld en Geluid](#).

Fase 2

Faciliteer de dialoog

Leg de focus op de meningen en ideeën van je studenten, betrek de hele klas bij het gesprek en geef ze de kans om elkaar te corrigeren of aan te vullen

Je kunt denken aan vragen als: "Denkt iemand hier anders over?", "Kan iemand zich voorstellen dat iemand hier totaal anders over denkt?", "Ken je andere opvattingen om je heen?", "Of uit de politiek, de krant, of van tv of internet?"

→ **Tip:** Ga waar nodig op positieve wijze de confrontatie aan

"Is dit hetzelfde als...?", "Hoe verhoudt zich dit tot de vrijheid van....?", "Wat zou het voor gevolgen hebben als iedereen/niemand zo zou denken?"

- Let erop of het gesprek door één of meer studenten wordt gedomineerd.
- Gebruik botsingen om studenten iets bij te brengen en te ondersteunen in hun ontwikkeling.

Fase 3

Vat samen en blik terug

Zorg dat er altijd ruimte is om het gesprek positief af te sluiten, en benoem dat verschillende perspectieven en opvattingen naast elkaar bestaan.

- Let er bij de afronding van het gesprek op of er studenten zijn die zich buitenspel gezet voelen.
- Bedank de klas voor openheid en inbreng.
- Reflecteer na afloop zelf op het gesprek: Moeten je studenten stoom afblazen of is er iets meer aan de hand? Vertaal zorgen en structurele vragen van je studenten en bespreek deze met collega's. Bedenk daarnaast ook over hoe en wanneer dit gesprek vervolg kan krijgen.

[< Terug naar eerste pagina](#)

Dit is een fictieve casus gebaseerd op interviews en deskresearch.
Voor meer lesmateriaal, professionaliseringsmateriaal en andere praktijkvoorbeelden over desinformatie ga naar netwerkmediawijsheid.nl/impact/goedingesprek.